

Gabra tal-ġurisprudenza

KONKLUŻJONIJIET TAL-AVUKAT ĠENERALI
COLLINS

ipprezentati fis-6 ta' Ġunju 2024¹

Kawża C-264/23

**Booking.com BV,
Booking.com (Deutschland) GmbH
vs**

**25hours Hotel Company Berlin GmbH,
Aletto Kudamm GmbH,
Air-Hotel Wartburg Tagungs- & Sporthotel GmbH,
Andel's Berlin Hotelbetriebs GmbH,
Angleterre Hotel GmbH & Co. KG,
Atrium Hotelgesellschaft mbH,
Azimut Hotelbetrieb Köln GmbH & Co. KG,
Barcelo Cologne GmbH,
Business Hotels GmbH,
Cocoon München GmbH,
DJC Operations GmbH,
Dorint GmbH,
Eleazar Novum GmbH,
Empire Riverside Hotel GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Fischen GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Nesselwang GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Schönaun GmbH & Co. KG,
Fleming's Hotel Management und Servicegesellschaft mbH & Co. KG,
G. Stürzer GmbH Hotelbetriebe,
Hotel Bellevue Dresden Betriebs GmbH,
Hotel Europäischer Hof W.A.L. Berk GmbH & Co KG,
Hotel Hafen Hamburg. Wilhelm Bartels GmbH & Co. KG,
Hotel John F GmbH,
Hotel Obermühle GmbH,
Hotel Onyx GmbH,
Hotel Rubin GmbH,
Hotel Victoria Betriebs- und Verwaltungs GmbH,
Hotel Wallis GmbH,**

¹ Lingwa originali: l-Ingliż.

**i31 Hotel GmbH,
IntercityHotel GmbH,
ISA Group GmbH,
Kur-Cafe Hotel Allgäu GmbH,
Lindner Hotels AG,
M Privathotels GmbH & Co. KG,
Maritim Hotelgesellschaft mbH,
MEININGER Shared Services GmbH,
Oranien Hotelbetriebs GmbH,
Platzl Hotel Inselkammer KG,
prize Deutschland GmbH,
Relexa Hotel GmbH,
SANA BERLIN HOTEL GmbH,
SavFra Hotelbesitz GmbH,
Scandic Hotels Deutschland GmbH,
Schlossgarten Hotelgesellschaft mbH,
Seaside Hotels GmbH & Co. KG,
SHK Hotel Betriebsgesellschaft mbH,
Steigenberger Hotels GmbH,
Sunflower Management GmbH & Co. KG,
The Mandala Hotel GmbH,
The Mandala Suites GmbH,
THR Hotel am Alexanderplatz Berlin Betriebs- und Management GmbH,
THR III Berlin Prager-Platz Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,
THR München Konferenz und Event Hotelbetriebs- und Management GmbH,
THR Rhein/Main Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,
THR XI Berlin Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,
THR XXX Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,
Upstalsboom Hotel + Freizeit GmbH & Co. KG,
VI VADI HOTEL Betriebsgesellschaft mbH & Co. KG,
Weissbach Hotelbetriebsgesellschaft mbH,
Wickenhäuser & Egger AG,
Wikingerhof GmbH & Co. KG,
Hans-Hermann Geiling (Hotel Präsident),
Karl Herfurtner, Hotel Stadt München e.K.**

(talba għal deċiżjoni preliminari mressqa mir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam, il-Pajjiżi l-Baxxi))

(Rinviju għal deċiżjoni preliminari – Kompetizzjoni – Ftehimiet bejn impriżi – Kuntratti bejn pjattaforma ta' riżervazzjoni ta' lukandi online u lukandi – Klawżoli ta' parità tal-prezz – Artikolu 101 TFUE – Restrizzjonijiet ancillari – Eżenzjoni skont il-kategorija – Ftehimiet vertikali – Regolament (UE) Nru 330/2010 – Definizzjoni tas-suq)

I. Introduzzjoni

1. Din il-kawża teħtieġ li l-Qorti tal-Ġustizzja twieġeb żewġ mistoqsijiet ġodda u importanti li jqumu fl-applikazzjoni tad-dritt tal-kompetizzjoni għas-swieq diġitali. Klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta huma restrizzjonijiet anċillari għall-finijiet tal-Artikolu 101(1) TFUE? Fil-kuntest ta' pjattaformi diġitali b'żewġ naħat bħal Booking.com, liema prinċipji legali japplikaw għad-definizzjoni tas-suq ta' prodotti rilevanti?

II. It-tilwima fil-kawża prinċipali, it-talba għal deċiżjoni preliminari u l-proċedura quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja

2. Booking.com BV, impriża inkorporata fl-1996 fil-Pajjiżi l-Baxxi, topera pjattaforma² ta' rizervazzjoni ta' lukandi online bl-istess isem. Booking.com tagħxi bħala intermedjarju bejn il-fornituri ta' servizzi ta' lukandi u l-klijenti finali. Hija ma tistabbilixx il-prezz li bih il-kmamar tal-lukandi jigu offruti permezz tal-pjattaforma tagħha. Il-klijenti finali ma jhallsux tariffa sabiex jużaw Booking.com. Meta klijent finali jirrizerva permezz ta' Booking.com, il-lukandi jhallsu kummissjoni lil din il-pjattaforma. Il-klijenti finali jistgħu jirrizervaw kmamar tal-lukandi direttament ma' lukandi (bit-telefon, bil-posta elettronika jew permezz tas-siti web tal-lukandi) jew permezz ta' aġenzija tal-ivvjaġġar "tradizzjonali". Permezz tal-pjattaforma tagħha, Booking.com toffri kmamar tal-lukandi f'iktar minn 1.2 miljun lukanda madwar id-dinja.

3. Meta Booking.com dahlet fis-suq Ġermaniż fl-2006, ir-rizervazzjoni ta' lukandi online ma kinitx komuni u l-biċċa l-kbira tal-kmamar tal-lukandi kienu rrizervati direttament mal-lukandi. OTA oħra, inklużi Hotel Reservation Service Robert Ragge GmbH (iktar 'il quddiem "HRS") u Expedia Inc., kienu joperaw fil-Ġermanja. Dawn l-OTA kienu jinkludu klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa fil-kuntratti tagħhom mal-lukandi. Klawżoli bħal dawn żammew lil-lukandi milli joffru kmamar bi prezz iktar baxx permezz tal-kanali ta' bejgħ dirett tagħhom stess u kwalunkwe mezz ieħor ta' bejgħ, inklużi AIs kompetituri.

4. Fl-2010, il-Bundeskartellamt (l-Awtorità Federali tal-Kompetizzjoni, il-Ġermanja) fethet investigazzjoni fuq HRS dwar l-użu tagħha ta' klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa. Fl-20 ta' Diċembru 2013, hija adottat deċiżjoni li tikkonstata li l-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa inklużi fil-kuntratti bejn HRS u l-lukandi kienu jiksru l-Artikolu 101 TFUE u d-dispożizzjoni ekwivalenti tad-dritt Ġermaniż (iktar 'il quddiem id-"deċiżjoni HRS"). Fl-2013, l-Awtorità Federali tal-Kompetizzjoni fethet ukoll investigazzjoni fuq Booking.com dwar il-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa li hija kienet tinkludi fil-kuntratti tagħha.

5. Permezz ta' sentenza tad-9 ta' Jannar 2015, l-Oberlandesgericht Düsseldorf (il-Qorti Reġjonali Superjuri ta' Düsseldorf, il-Ġermanja) ċaħdet rikors għal annullament ipprezentat kontra d-deċiżjoni HRS (iktar 'il quddiem is-"sentenza HRS"). HRS ma appellatx din is-sentenza, li saret finali.

6. F'Lulju 2015, f'konsultazzjoni mal-awtoritajiet tal-kompetizzjoni Franciżi, Taljani u Svediżi, Booking.com temmet il-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa li sa dak iż-żmien kienet tinkludi fil-kuntratti kollha tagħha. Hija ssostitwixxiet dawn il-klawżoli bi klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta. Dawn tal-aħħar jipprevjenu lil-lukandi milli joffru kmamar bi prezz iktar baxx permezz tal-kanali ta' bejgħ dirett tagħhom.

² Il-pjattaformi ta' rizervazzjoni ta' lukandi online spiss huma magħrufa bħala "aġenti tal-ivvjaġġar online" (iktar 'il quddiem "OTA") u ser jigu deskritti b'dan il-mod matul dawn il-konkluzjonijiet.

7. Fit-22 ta' Diċembru 2015, l-Awtorità Federali tal-Kompetizzjoni kkonstatat li l-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta kienu jmorru kontra l-Artikolu 101 TFUE u d-dispożizzjoni ekwivalenti tad-dritt Germaniż (iktar 'il quddiem id-“deċiżjoni Booking.com”). Hija kkonstatat li tali klawżoli kienu jirrestringu l-kompetizzjoni fis-suq tal-provvista ta' servizzi ta' akkomodazzjoni flukandi u, fil-prattika, fis-suq tal-provvista ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online minn pjattaformi lil-lukandi³. Minhabba l-parti kbira tas-suq rilevanti miżmuma minn Booking.com, dawn il-klawżoli ma kinux eżentati skont ir-Regolament tal-Kummissjoni (UE) Nru 330/2010 tal-20 ta' April 2010 dwar l-applikazzjoni tal-Artikolu 101(3) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea għal kategoriji ta' akkordji vertikali u prattiki miftiehma⁴ (iktar 'il quddiem ir-“Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali”). Il-kundizzjonijiet għall-applikazzjoni ta' eżenzjoni individwali skont l-Artikolu 101(3) TFUE lanqas ma kienu ssodisfatti.

8. Permezz ta' sentenza tal-4 ta' Ġunju 2019, l-Oberlandesgericht Düsseldorf (il-Qorti Reġjonali Superjuri ta' Düsseldorf) ikkonstatat li l-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta kienu jikkostitwixxu restrizzjoni tal-kompetizzjoni iżda kienu neċessarji sabiex jiġi evitat il-parassitiżmu. Dawn il-klawżoli żammew lil-lukandi milli jużaw Booking.com sabiex jilhqu lill-klijenti u wara jhegġuhom jirriżervaw direttament mal-lukandi. L-Oberlandesgericht Düsseldorf (il-Qorti Reġjonali Superjuri ta' Düsseldorf) ikkonkludiet li tali klawżoli kienu restrizzjonijiet anċillari li ma jiksru l-Artikolu 101(1) TFUE. B'hekk hija annullat id-deċiżjoni Booking.com.

9. Fit-18 ta' Mejju 2021, il-Bundesgerichtshof (il-Qorti Federali tal-Ġustizzja, il-Ġermanja) bidlet din is-sentenza u kkonfermat id-deċiżjoni Booking.com. Hija kkonstatat li l-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta kienu jirrestringu l-kompetizzjoni fis-suq tal-provvista ta' servizzi ta' akkomodazzjoni flukanda. Dawn il-klawżoli la kienu eżentati taht ir-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali, u lanqas ma kienu restrizzjonijiet anċillari. L-eżerċizzju ta' bilanċjar bejn l-effetti favur u kontra l-kompetizzjoni tal-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta għandu jitwettaq fil-kuntest ta' analiżi individwali skont l-Artikolu 101(3) TFUE. Il-Bundesgerichtshof (il-Qorti Federali tal-Ġustizzja) ikkonkludiet li tali klawżoli ma kinux oġġettivament neċessarji sabiex tiġi implimentata operazzjoni prinċipali peress li ma kienx ġie stabbilit li, fl-assenza tagħhom, il-profittabbiltà ta' Booking.com tkun kompromessa.

10. Fl-2020, Hotelverband Deutschland (IHA) eV, assoċjazzjoni li tirrappreżenta iktar minn 2 600 lukanda, ressqet azzjoni għad-danni kontra Booking.com quddiem il-Landgericht Berlin (il-Qorti Reġjonali ta' Berlin, il-Ġermanja).

11. Fit-23 ta' Ottubru 2020, Booking.com bdiet proċeduri quddiem ir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam, il-Pajjiżi l-Baxxi) sabiex jiġi kkonstatat li l-klawżoli tagħha ta' parità tal-prezz ma kinux jiksru l-Artikolu 101 TFUE. Fil-kuntest ta' dan ir-rikors, 62 lukanda

³ Skont l-Awtorità Federali tal-Kompetizzjoni, il-lukandi ffit li xejn kellhom inċentiv joffru kmamar bi prezzijiet iktar baxxi permezz ta' OTA ohra. Il-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta imposti minn Booking.com kienu joperaw b'tali mod li daww il-kmamar ikollhom jiġu offriti bi prezz oghla permezz tal-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi sabiex jaqblu mal-prezz offrit fuq Booking.com.

⁴ ĠU 2010, L 102, p. 1. L-Artikolu 2(1) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali kien jiddikjara li, skont l-Artikolu 101(3) TFUE u d-dispożizzjonijiet ta' dan ir-regolament, l-Artikolu 101(1) TFUE ma kienx japplika għall-ftehimiet vertikali, sa fejn tali ftehimiet kienu jinkudu restrizzjonijiet vertikali. Din l-eżenzjoni kienet tapplika bil-kundizzjoni li l-parti tas-suq miżmuma minn fornitur ma kinitx taqbeż it-30 % tas-suq rilevanti li fih ibiġh l-oġġetti jew is-servizzi kuntrattwali u l-parti tas-suq miżmuma mix-xerrej ma kinitx taqbeż it-30 % tas-suq rilevanti li fih xtara dawn l-oġġetti jew servizzi (Artikolu 3(1) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali). Ir-Regolament tal-Kummissjoni (UE) 2022/720 tal-10 ta' Mejju 2022 dwar l-applikazzjoni tal-Artikolu 101(3) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea għal kategoriji ta' akkordji vertikali u prattiki miftiehma (ĠU 2022, L 134, p. 4, rettifika fil-ĠU L, 2023/90155, iktar 'il quddiem ir-“Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali”) issostitwixxa r-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali.

Ġermaniża ressqu kontrotalba għad-danni kontra Booking.com minhabba ksur tal-Artikolu 101 TFUE (iktar 'il quddiem il-“lukandi li ressqu l-kontrotalba”). Żewġ kwistjonijiet legali ewlenin huma s-suġġett ta' tilwima quddiem dik il-qorti.

12. Fl-ewwel lok, il-klawżoli ta' parità tal-prezz jikkostitwixxu restrizzjoni anċillari fis-sens tal-Artikolu 101(1) TFUE? Booking.com targumenta li klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta huma restrizzjonijiet anċillari minhabba li jipprevjenu lil-lukandi milli jużaw is-servizzi tagħha mingħajr ma jhallsu għalihom u b'hekk jevitaw il-parassitiżmu. Il-lukandi li ressqu l-kontrotalba jargumentaw li l-eliminazzjoni tal-klawżoli fl-2016 ma kellha l-ebda effett negattiv sinjifikattiv fuq l-attivitajiet ta' Booking.com, u b'hekk uriet ir-riskju limitat ta' parasitiżmu.

13. Ir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam) tosserva wkoll li hemm opinjonijiet kunfligġenti dwar it-trattament tal-klawżoli ta' parità tal-prezz, kif muri mill-pożizzjonijiet differenti meħuda mill-Awtorità Federali tal-Kompetizzjoni u mill-Oberlandesgericht Düsseldorf (il-Qorti Reġjonali Superjuri ta' Düsseldorf). Hija żżid li l-leġislazzjoni nazzjonali fil-Belġju, Franza, l-Italja u l-Awstrija tipprojbixxi l-użu ta' klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta.

14. Fit-tieni lok, ir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam) tosserva li, jekk il-klawżoli ta' parità tal-prezz ma humiex restrizzjonijiet anċillari, għandu jiġi ddefinit is-suq ta' prodotti rilevanti sabiex jiġi eżaminat jekk japplikax ir-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali. Hija tosserva li, skont l-Att tal-Kummissjoni dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti għall-għanijiet tal-liġi dwar il-kompetizzjoni tal-Komunità⁵, sabiex jiġi ddefinit suq ta' prodotti rilevanti jehtieg li tiġi eżaminata s-sostitwibbiltà min-naħa tad-domanda u min-naħa tal-provvista⁶.

15. Booking.com tissottometti li s-suq ta' prodotti rilevanti huwa s-suq tad-distribuzzjoni u tar-riżervazzjoni tal-akkomodazzjoni flukanda, li huwa suq b'żewġ naħat. Id-diversi kanali ta' distribuzzjoni, online u offline, huma sostitwibbli għal-lukandi u l-klijenti finali u għalhekk jappartjenu għall-istess suq ta' prodotti rilevanti. Skont rapport ekonomiku kkummissjonat minn Booking.com, 62% tal-klijenti finali Ġermaniżi użaw bejn żewġ u erba' siti internet sabiex ifittxu akkomodazzjoni flukanda fl-2014. Mill-klijenti finali li użaw OTA sabiex ifittxu akkomodazzjoni flukanda, 46% użaw ukoll magni metasearch. Fl-2015, 60% tar-riżervazzjonijiet ta' lukandi saru offline.

16. Min-naħa l-oħra, il-lukandi li ressqu l-kontrotalba argumentaw li l-OTA huma attivi f'suq ta' prodotti separat, peress li joffru servizzi ta' tfittxija, ta' paragon u ta' riżervazzjoni. Id-distribuzzjoni offline ta' servizzi tal-lukandi u l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi għalhekk ma humiex parti mill-istess suq ta' prodotti rilevanti.

17. Ir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam) tissuggerixxi li jidher li hemm kontradizzjoni bejn l-argument li l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi jikkostitwixxu suq ta' prodotti separat u l-allegazzjoni li l-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta jirrestringu l-kompetizzjoni bejn l-OTA, bħal Booking.com, u l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi. Hija tosserva wkoll li d-Deċiżjoni tal-Kummissjoni C(2011) 3913 final tat-30 ta' Mejju 2011 (Kaž

⁵ ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 8, Vol. 1, p. 155.

⁶ Issostitwit bl-Avviz il-ġdid tal-Kummissjoni dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti għall-iskopijiet tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-Unjoni (ĠU C/2024/1645, iktar 'il quddiem l-Avviz il-ġdid dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti').

Nru COMP/M.6163 – AXA/PERMIRA/OPODO/GO VOYAGES/EDREAMS), li kkonstatat li s-suq ta' prodotti rilevanti kien jinkludi d-distribuzzjoni online ta' biljetti tal-ajru permezz ta' OTA u s-siti internet tal-linji tal-ajru, tidher li ssostni l-pożizzjoni ta' Booking.com.

18. Skont is-Sommarju tal-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati għall-Evalwazzjoni tal-Avviz dwar id-Definizzjoni tas-Suq tat-18 ta' Diċembru 2020 ("Sommarju tal-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati")⁷, ma hemm l-ebda kunsens fil-letteratura ekonomika jew fil-prassi deċiżjonali tal-awtoritajiet tal-kompetizzjoni dwar kif għandhom jiġu ddefiniti s-swieq b'diversi naħat. Hemm dibattitu dwar jekk dawn għandhomx jiġu ddefiniti bħala swieq rilevanti multipli (wiehed għal kull naħa tal-pjattaforma) jew bħala suq uniku (sabiex jiġu inklużi n-naħat kollha tal-pjattaforma)⁸.

19. F'dawn iċ-ċirkustanzi, ir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam) iddeċidiet li tissospendi l-proċeduri quddiemha u li tagħmel lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domandi preliminari li ġejjin:

- "(1) Il-klawżoli ta' parità wiesgħa u ta' parità ristretta għandhom jiġu kklassifikati bħala restrizzjoni ancillari għall-finijiet tal-Artikolu 101(1) TFUE?
- (2) Fil-kuntest tal-applikazzjoni tar-Regolament [Nru 330/2010] kif għandu jiġi ddefinit is-suq inkwistjoni meta t-tranzazzjonijiet jiġu konklużi permezz ta' pjattaforma ta' aġenzija tal-ivvjaġġar online (OTA) li fuqha stabbilimenti ta' akkomodazzjoni jistgħu joffru kmamar u jidhlu f'kuntatt ma' vjaġġaturi, li jistgħu jirriżervaw kamra permezz tal-imsemmija pjattaforma?"

20. Booking.com, il-lukandi li ressqu l-kontrotalba, il-Gvern Ġermaniż, Grieg, Spanjol u Awstrijak kif ukoll il-Kummissjoni Ewropea pprezentaw osservazzjonijiet bil-miktub. Fis-seduta tad-29 ta' Frar 2024, Booking.com, il-lukandi li ressqu l-kontrotalba, il-Gvern Ġermaniż u Spanjol u l-Kummissjoni pprezentaw sottomissjonijiet orali u wiegħu għal mistoqsijiet magħmula mill-Qorti tal-Ġustizzja.

III. Evalwazzjoni

A. Ammissibbiltà

21. Il-lukandi li ressqu l-kontrotalba u l-Gvern Ġermaniż jikkontestaw l-ammissibbiltà tat-talba għal deċiżjoni preliminari.

22. Fl-ewwel lok, huma jsostnu li t-talba għal deċiżjoni preliminari hija inammissibbli peress li ma tosservax ir-rekwiżiti tal-Artikolu 94 tar-Regoli tal-Proċedura tal-Qorti tal-Ġustizzja. Ir-rinviju ma jinkludix il-fatti rilevanti kollha, jiġifieri li d-deċiżjoni Booking.com u d-deċiżjoni HRS indirizzaw iż-żewġ kwistjonijiet imqajma mill-qorti tar-rinviju. Il-qorti Ġermaniżi laqgħu dawn id-deċiżjonijiet u dawn saru finali. Filwaqt li l-lukandi li ressqu l-kontrotalba jqisu li l-qorti

⁷ Ares (2020) 7730543.

⁸ Sommarju tal-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati, p. 8. Għalkemm ir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam) tirreferi għad-Dokument ta' Hidma tal-Persunal tal-Kummissjoni bit-titolu "Evalwazzjoni tal-Avviz tal-Kummissjoni dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti għall-iskopijiet tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-Unjoni tad-9 ta' Diċembru 1997, (SWD-(2021) 199 final tat-12 ta' Lulju 2021, iktar 'il quddiem id-"Dokument ta' Hidma tal-Persunal tal-Kummissjoni"), li jagħmel konstatazzjoni simili (ara l-p. 54), il-kwotazzjoni eżatta tista' tinstab fis-Sommarju tal-konsultazzjoni mal-partijiet ikkonċernati.

tar-rinviju hija marbuta bil-konstatazzjonijiet magħmula f'dawn id-deċiżjonijiet, il-Gvern Germaniż isostni li dawn id-deċiżjonijiet jikkostitwixxu tal-inqas evidenza *prima facie* tal-eżistenza ta' ksur.

23. Fit-tieni lok, il-lukandi li ressu l-kontrotalba jsostnu li d-domandi huma purament ipotetiċi, peress li l-qorti tar-rinviju hija marbuta bid-deċiżjonijiet tal-qrati Germaniżi. Bl-istess mod, il-Gvern Germaniż iqis li d-domandi ma humiex neċessarji peress, li d-deċiżjoni Booking.com u d-deċiżjoni HRS, ikkonfermati mill-qrati Germaniżi, iwarribu kull dubju dwar l-interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni.

24. Fit-tielet lok, id-domandi huma inammissibbli sa fejn dawn ma jikkonċernawx l-interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni iżda pjuttost l-applikazzjoni tiegħu. Huwa impossibbli li tinghata risposta għad-domanda dwar jekk klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta humiex restrizzjonijiet anċillari b'mod astratt separati mill-kuntest fattwali, legali u ekonomiku li fih japplikaw. Id-definizzjoni ta' suq ta' prodotti rilevanti ma hijiex kunċett legali iżda pjuttost teħtieg evalwazzjoni fattwali.

25. Skont ġurisprudenza stabbilita, il-proċedura tal-Artikolu 267 TFUE hija strument ta' kooperazzjoni bejn il-Qorti tal-Ġustizzja u l-qrati nazzjonali li permezz tiegħu tal-ewwel tipprovdi lil dawn tal-aħħar l-interpretazzjoni ta' tali dritt tal-Unjoni li tkun neċessarja għalihom sabiex jagħtu sentenza f'każijiet li huma jkunu mitluba jiddeċiedu. Fil-kuntest ta' din il-kooperazzjoni, hija biss il-qorti nazzjonali adita bil-kawża, li għandha tassumi r-responsabbiltà għad-deċiżjoni ġudizzjarja sussegwenti, li għandha tiddetermina kemm in-neċessità ta' deċiżjoni preliminari sabiex hija tkun tista' tagħti deċiżjoni kif ukoll ir-rilevanza tad-domandi li hija tagħmel lill-Qorti tal-Ġustizzja. Konsegwentement, meta d-domandi magħmula jkunu jirrigwardaw l-interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni, il-Qorti tal-Ġustizzja hija marbuta, bħala prinċipju, tagħti deċiżjoni⁹.

26. Minn dan isegwi li d-domandi dwar l-interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni li qorti nazzjonali tirreferi f'kuntest fattwali u legiżlattiv li hija għandha tiddefinixxi u li l-eżattezza tiegħu ma hijiex kwistjoni li għandha tiġi ddeterminata mill-Qorti tal-Ġustizzja, igawdu minn preżunzjoni ta' rilevanza. Il-Qorti tal-Ġustizzja tista' tirrifjuta li tiddeċiedi fuq domanda magħmula minn qorti nazzjonali biss meta jkun jidher b'mod manifest li l-interpretazzjoni mitluba tad-dritt tal-Unjoni ma tkunx relatata mal-fatti attwali jew mas-sugġett tal-kawża prinċipali, meta l-problema tkun ta' natura ipotetika jew meta l-Qorti tal-Ġustizzja ma jkollhiex il-punti ta' fatt u ta' liġi neċessarji sabiex tirrispondi b'mod utli għad-domandi li jkunu sarulha¹⁰.

27. Fir-rigward tal-ewwel oġġezzjoni għall-ammissibbiltà tat-talba għal deċiżjoni preliminari, id-deċiżjoni tar-rinviju tipprovdi informazzjoni fattwali, legali u proċedurali suffiċjenti sabiex il-Qorti tal-Ġustizzja tkun tista' tirrispondi għad-domandi magħmula. Din tinkludi, b'mod partikolari, dettalji tad-deċiżjoni HRS, tad-deċiżjoni Booking.com, u tad-deċiżjonijiet sussegwenti tal-qrati Germaniżi dwar dawn id-deċiżjonijiet.

28. Fir-rigward tar-rilevanza ta' dawn id-deċiżjonijiet u tad-deċiżjonijiet sussegwenti tal-qrati Germaniżi għall-kawża quddiem il-qorti tar-rinviju, il-kamp ta' applikazzjoni *ratione materiae* tad-Direttiva 2014/104/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta' Novembru 2014 dwar ċerti regoli li jirregolaw l-azzjonijiet għad-danni skont il-liġi nazzjonali għall-ksur

⁹ Sentenza tat-8 ta' Diċembru 2016, *Eurosaneamientos et* (C-532/15 u C-538/15, EU:C:2016:932, punti 26 u 27 u l-ġurisprudenza ċċitata).

¹⁰ *Ibid.*, punt 28.

tad-dispożizzjonijiet tal-ligi tal-kompetizzjoni tal-Istati Membri u tal-Unjoni Ewropea¹¹ huwa limitat għal azzjonijiet għad-danni kkawżati minn ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni. Hija ma tapplikax għal tipi oħra ta' azzjonijiet ibbażati fuq ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni¹², bħal azzjonijiet għal dikjarazzjoni ta' nuqqas ta' twettiq ta' ksur, fejn tali azzjonijiet jkunu jeżistu taħt id-dritt nazzjonali. Mill-proċess tal-Qorti tal-Ġustizzja jirriżulta li filwaqt li Booking.com titlob dikjarazzjoni mill-qorti tar-rinviju li l-klawżoli tagħha ta' parità tal-prezz ma kinux jiksru r-regoli tal-kompetizzjoni, il-lukandi li ressqu l-kontrotalba ressqu azzjoni għad-danni kontra Booking.com quddiem din il-qorti. Din il-kontrotalba tressaq il-kawża quddiem il-qorti tar-rinviju taħt il-kamp ta' applikazzjoni *ratione materiae* tad-Direttiva 2014/104.

29. Taħt l-Artikolu 9(1) tad-Direttiva 2014/104, ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni stabbilit b'deċiżjoni ta' awtorità nazzjonali tal-kompetizzjoni jew ta' qorti ta' reviżjoni jitqies li huwa stabbilit b'mod inkonfutabbli għall-finijiet ta' azzjoni għad-danni mressqa quddiem il-qorti ta' dan l-Istat Membru¹³. L-Artikolu 9(2) tad-Direttiva 2014/104 jirregola s-sitwazzjoni li tirriżulta fil-kuntest ta' din il-kawża. Meta azzjoni għad-danni kkawżata minn ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni titressaq quddiem il-qorti ta' Stat Membru, daww il-qorti huma obbligati li jieħdu inkunsiderazzjoni d-deċiżjonijiet finali adottati fi Stat Membru ieħor bħala prova *prima facie* li seħħ ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni, bla ħsara għall-possibbiltà li tiġi prodotta prova kuntrarja¹⁴. Il-qorti tar-rinviju, għalhekk, ma hijiex marbuta bil-konstatazzjonijiet magħmula fid-deċiżjoni Booking.com, fid-deċiżjoni HRS jew fid-deċiżjonijiet sussegwenti tal-qorti Ġermaniżi. Il-fatt li dawn id-deċiżjonijiet jistgħu jikkostitwixxu prova *prima facie* tal-fatt li seħħ ksur ma jirrendix ir-rinviju għal deċiżjoni preliminari inammissibbli.

30. It-tieni oġġezzjoni fir-rigward tal-ammissibbiltà tar-rinviju tista' tiġi miċhuda għal raġunijiet simili. Id-domandi tal-qorti tar-rinviju ma humiex ipotetiċi peress li d-deċiżjonijiet imsemmija iktar 'il fuq ma humiex vinkolanti fir-rigward tagħha. L-eżistenza ta' dawn id-deċiżjonijiet lanqas ma timplika li ma huwiex neċessarju li l-Qorti tal-Ġustizzja tirrispondi għad-domandi rrinvijati peress li l-Qorti tal-Ġustizzja hija l-interpretu finali tad-dritt tal-Unjoni¹⁵.

31. Fl-aħħar lok, fil-kuntest tal-proċedura tal-Artikolu 267 TFUE, il-Qorti tal-Ġustizzja ma hijiex awtorizzata tapplika r-regoli tad-dritt tal-Unjoni għall-fatti ta' kawża partikolari, kompetenza li taqa' taħt il-qorti tar-rinviju. Il-Qorti tal-Ġustizzja tista', madankollu, abbażi tal-elementi ppreżentati lilha, tipprovdil lill-qorti nazzjonali b'interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni li tista' tkun utli għall-evalwazzjoni minn din tal-aħħar tal-effetti ta' waħda jew oħra mid-dispożizzjonijiet tagħha¹⁶.

32. F'dan il-każ, id-domandi magħmula mill-qorti tar-rinviju jirrigwardaw l-interpretazzjoni tad-dritt tal-Unjoni, jiġifieri l-kunċett ta' restrizzjonijiet anċillari u l-prinċipji legali li jiggwidaw id-definizzjoni ta' swieq ta' prodotti rilevanti li fihom huma attivi l-OTA fis-settur tal-lukandi.

33. Għal dawn ir-raġunijiet, nagħti parir lill-Qorti tal-Ġustizzja tiċhad id-diversi oġġezzjonijiet fir-rigward tal-ammissibbiltà tat-talba għal deċiżjoni preliminari.

¹¹ ĠU 2014, L 349, p. 1.

¹² Sentenza tal-20 ta' April 2023, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, EU:C:2023:298, punt 31).

¹³ *Ibid*, punti 38 u 43.

¹⁴ Ara, f'dan is-sens, il-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Pitruzzella fil-kawża Repsol Comercial de Productos Petrolíferos (C-25/21, EU:C:2022:659, punt 107).

¹⁵ Ara, f'dan is-sens, il-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Bot fl-Opinjoni 1/17 (Ftehim CET UE-Il-Kanada, EU:C:2019:72, punt 116).

¹⁶ Sentenza tad-19 ta' Novembru 2019, A. K. et (Indipendenza tal-Awla Dikjatorjali tal-Qorti Suprema) (C-585/18, C-624/18 u C-625/18, EU:C:2019:982, punt 132).

B. Fuq il-mertu

1. L-ewwel domanda

– L-osservazzjonijiet tal-partijiet

34. Fir-rigward tal-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa, il-Kummissjoni tqis li d-deċiżjoni HRS u s-sentenza HRS jikkostitwixxu indikazzjonijiet li tali klawżoli huma, bħala prinċipju, kuntrarji għall-Artikolu 101(1) TFUE, peress li jirrestringu l-kompetizzjoni kemm bejn l-OTA kif ukoll bejn il-lukandi. Dan huwa l-każ minkejja li Booking.com ma kinitx parti f'din il-proċedura u għalhekk l-Artikolu 9(2) tad-Direttiva 2014/104 ma japplikax.

35. Fir-rigward tal-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta, il-Kummissjoni ssostni li d-deċiżjoni Booking.com u d-deċiżjoni sussegwenti tal-Bundesgerichtshof (il-Qorti Federali tal-Ġustizzja), li kkonkludiet li tali klawżoli jirrestringu l-kompetizzjoni bejn il-lukandi u l-OTAs, jikkostitwixxu prova *prima facie* skont l-Artikolu 9(2) tad-Direttiva 2014/104 li seħħ ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni. Fil-fehma tal-Kummissjoni, ma hemm l-ebda indikazzjoni li l-konstatazzjonijiet tal-awtoritajiet Ġermaniżi fir-rigward tal-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta huma vvizzjati b'analizi legali żbaljata jew li dawn znaturaw il-provi.

36. Skont il-Kummissjoni, restrizzjoni għandha titqies bħala anċillari meta jiġu ssodisfatti żewġ kundizzjonijiet. L-ewwel, ir-restrizzjoni għandha tkun oġġettivament neċessarja għall-implimentazzjoni ta' operazzjoni prinċipali, li tkun impossibbli mingħajr ir-restrizzjoni anċillari. Dik l-operazzjoni prinċipali għandu jkollha effetti pożittivi jew tal-inqas tkun newtrali mill-perspettiva tal-kompetizzjoni. It-tieni, ir-restrizzjoni anċillari għandha tkun proporzjonata mal-għanijiet segwiti mill-operazzjoni prinċipali. L-osservazzjonijiet tal-Kummissjoni jikkonċentraw fuq l-ewwel minn dawn il-kundizzjonijiet. Hija tal-fehma li l-attività ewlenija f'dan il-każ, jiġifieri l-provvista ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online mill-OTAs lil-lukandi, għandha effetti pożittivi. Hija żżid il-kompetizzjoni fost il-lukandi u tippermetti lill-klijenti finali jfittxu, u jipparagunaw, offerti kompetittivi ta' servizzi ta' lukandi. Il-Kummissjoni ssostni wkoll li l-awtoritajiet Ġermaniżi jidhru li applikaw it-test legali korrett billi fittxew li jistabbilixxu jekk il-klawżoli ta' parità tal-prezz humiex oġġettivament neċessarji. Għalkemm ma huwiex il-kompitu tal-Kummissjoni li tissostitwixxi l-evalwazzjoni tal-awtoritajiet nazzjonali tal-kompetizzjoni u tal-qradi nazzjonali fil-kuntest ta' rinviġi għal deċiżjonijiet preliminari b'dik tagħha, jidher li ma hemm l-ebda indikazzjoni li, fin-nuqqas ta' klawżoli ta' parità tal-prezz, is-sopravivenza ekonomika ta' Booking.com tkun f'riskju. Anki jekk klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta jistgħu jkunu utli għall-prevenzjoni ta' parassitiżmu, din l-analiżi għandha ssir fil-kuntest tal-applikazzjoni tal-Artikolu 101(3) TFUE għal ċirkustanzi individwali¹⁷.

37. Skont il-lukandi li ressqu l-kontrotalba, il-Gvern Ġermaniż, Grieg u Awstrijak, il-klawżoli ta' parità tal-prezz jistgħu jitqiesu bħala restrizzjonijiet anċillari biss jekk ikunu indispensabbli sabiex tiġi żgurata l-vijabbiltà tal-Booking.com. Ma huwiex biżżejjed li jintwera li l-attivitajiet tal-Booking.com jistgħu jkunu inqas profittabbli. Huma tal-fehma li l-klawżoli ta' parità tal-prezz ma humiex restrizzjonijiet anċillari minhabba li ma humiex oġġettivament neċessarji. Fl-ewwel lok, Booking.com introduċiet klawżoli ta' parità tal-prezz ftit snin wara d-dhul b'suċċess tagħha fis-suq Ġermaniż. Fit-tieni lok, Booking.com kompliet issaħħaħ il-pożizzjoni tagħha fis-suq

¹⁷ Il-Gvern Grieg isostni wkoll li l-kunċett ta' restrizzjonijiet anċillari, li jirrigwarda l-applikazzjoni tal-Artikolu 101(1) TFUE, ma għandux jiġi konfuż mal-ghoti ta' eżenzjoni skont l-Artikolu 101(3) TFUE.

fil-Ġermanja wara li ma baqgħetx tirrikorri għal tali klawżoli¹⁸. Fit-tielet lok, Booking.com issostni li għalkemm hafna lukandi ma osservawx il-klawżoli ta' parità tal-prezz, hija ma fittxitx li tinfurzathom.

38. Il-lukandi li ressqu l-kontrotalba u l-Gvern Grieg isostnu wkoll li l-klawżoli ta' parità tal-prezz huma sproporzjonati peress li Booking.com tista' tipproteġi l-interessi kummerċjali leġittimi tagħha b'mezzi differenti. Hija tista', pereżempju, titlob lil-lukandi tariffa tal-elenkar ("listing fee") jew teħtieġ li l-klijenti finali jhallsu għal kull għafsa li jagħmlu ("pay per click").

39. Il-Gvern Ġermaniż u dak Grieg iqisu li klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa huma restrizzjonijiet esklużi skont l-Artikolu 5(1)(d) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali. Din id-dispożizzjoni turi li tali klawżoli ma humiex restrizzjonijiet anċillari u li l-kompatibbiltà tagħhom mad-dritt tal-kompetizzjoni teħtieġ evalwazzjoni individwali skont l-Artikolu 101(3) TFUE. Klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta jistgħu, madankollu, jaqgħu fil-kamp ta' applikazzjoni tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali, sakemm jiġu osservati l-limiti tal-parti tas-suq u l-kundizzjonijiet applikabbli oħra.

40. Il-Gvern Spanjol jipproponi evalwazzjoni differenti tal-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta. Peress li l-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa għandhom effetti partikolarment dannużi għall-kompetizzjoni, dawn jikkostitwixxu restrizzjonijiet tal-kompetizzjoni minhabba l-għan, fatt li għandu jwasslu għat-trattament tagħhom bħala restrizzjonijiet fundamentali fis-sens tal-Artikolu 4 tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali. B'kuntrast, ir-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jista' jeżenta l-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta meta fejn l-imprizi kkonċernati ma jaqbzux il-limiti tal-parti tas-suq ta' 30 %. Meta jinqabzu dawn il-limiti tal-parti tas-suq, ikun meħtieġ li jsir eżami individwali tal-kompatibbiltà tal-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta. Il-Gvern Spanjol ma jeskludix li, f'din l-ipoteżi, tali klawżoli jistgħu jitqiesu bħala restrizzjonijiet anċillari sa fejn dawn ikunu meħtieġa sabiex jiġi evitat l-parassitiżmu, sakemm ma jkunx hemm mezzi alternattivi, inqas restrittivi, sabiex jintlaħaq dan l-għan.

41. Booking.com tipprovdi żewġ raġunijiet għaliex klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta huma restrizzjonijiet anċillari. Fl-ewwel lok, il-klawżoli ta' parità tal-prezz kienu direttament marbuta mal-implimentazzjoni tal-kuntratti ewlenin bejn Booking.com u l-lukandi, li kellhom impatt pożittiv fuq il-kompetizzjoni u pprovdew benefiċċji lil-lukandi u lill-klijenti finali. Bis-saħħa tal-pjattaforma ta' Booking.com, il-lukandi kisbu viżibbiltà ikbar u rnexxielhom jilhqun numru ikbar ta' klijenti finali madwar id-dinja. Il-klijenti finali jiksbu aċċess għal offerta usa ta' lukandi u jkun jistgħu jipparagunaw u jirriżervaw l-akkomodazzjoni b'mod sempliċi u effiċjenti. Il-pjattaforma ta' Booking.com żiedet il-kompetizzjoni fost il-lukandi, element li wassal għal prezzijiet iktar baxxi għall-klijenti finali.

42. Fit-tieni lok, minhabba l-investimenti sinjifikattivi tagħha fil-ħolqien, l-iżvilupp u l-promozzjoni tal-pjattaforma tagħha, il-klawżoli ta' parità tal-prezz kienu neċessità oġġettiva sabiex jiġi protett il-mudell kummerċjali ta' Booking.com. Il-lukandi ma jhallsux tariffa sabiex joffru l-kmamar tagħhom fuq il-pjattaforma ta' Booking.com. Huma jhallsu biss ladarba klijent jirriżerva kamra permezz ta' Booking.com u ma jikkancellax. Il-klijenti finali jużaw is-servizzi ta' Booking.com mingħajr ħlas. Il-klawżoli ta' parità tal-prezz kienu indispensabbli sabiex jiġi evitat il-parassitiżmu mil-lukandi billi jirreklamaw il-kmamar tagħhom fuq il-pjattaforma ta' Booking.com, filwaqt li fl-istess ħin jippruvaw jevitaw li jhallsu t-tariffa ta' riżerva billi joffru

¹⁸ Il-Gvern Awstrijak iżid li minkejja l-projbizzjoni tal-użu ta' klawżoli ta' parità tal-prezz fit-territorju tiegħu bħala prattika zleali mill-2017, l-OTAs komplew iżidu l-partijiet tas-suq tagħhom fl-Awstrija.

l-istess kmamar bi prezz iktar baxx permezz ta' kanali ohra ta' bejgh. Booking.com issostni li l-klawżoli ta' parità tal-prezz (i) kienu jikkostitwixxu miżura xierqa sabiex jiġi żgurat is-suċċess tal-mudell tan-negozju tagħha, (ii) segwew għan leġittimu, u (iii) ikkostitwixxew l-inqas miżura restrittiva għall-ġlieda kontra l-parassitiżmu¹⁹.

– *Analizi*

43. Permezz tal-ewwel domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi jekk il-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta li OTA tfittex li timponi fuq il-lukandi bħala parti mit-termini tan-negozju tagħha għandhomx jitqiesu bħala restrizzjonijiet anċillari fis-sens tal-Artikolu 101(1) TFUE.

44. Bħala konsegwenza tal-Artikolu 9(2) tad-Direttiva 2014/104, il-qorti tar-rinviju hija obbligata tittratta d-deċiżjoni Booking.com u d-deċiżjonijiet sussegwenti tal-qradi Ġermaniżi bħala tal-inqas provi *prima facie* li l-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta ta' Booking.com jiksru d-dritt tal-kompetizzjoni. Il-qorti tar-rinviju tista' wkoll tittratta d-deċiżjoni HRS, li ma kinitx indirizzata lil Booking.com, u d-deċiżjoni sussegwenti tal-qradi Ġermaniżi dwarha, bħala "kwalunkwe prova ohra", jekk jitressqu mill-partijiet, sabiex tistabbilixxi jekk il-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa ta' Booking.com jiksru id-dritt tal-kompetizzjoni. Il-qorti tar-rinviju ma hijiex marbuta b'deċiżjonijiet finali adottati fi Stat Membru iehor meta jkun jidher li dawn id-deċiżjonijiet huma vvizzjati bi żball ta' ligi jew bi żball manifest ta' evalwazzjoni, fatt li għandu jiġi ddeterminat mill-qorti tar-rinviju.

45. Mill-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja jirriżulta li jekk operazzjoni jew attività ma tkunx taqa' taħt il-projbizzjoni prevista fl-Artikolu 101(1) TFUE, minhabba n-newtralità tagħha jew l-effett pożittiv tagħha f'termini ta' kompetizzjoni, restrizzjoni tal-awtonomija kummerċjali ta' parteċipant wiehed jew iktar f'din l-operazzjoni jew attività ma tkunx koperta minn din il-projbizzjoni jekk din ir-restrizzjoni tkun oġġettivament neċessarja għall-implimentazzjoni ta' din l-operazzjoni jew attività u tkun proporzjonata mal-għanijiet ta' xi waħda minnhom²⁰.

46. Fil-każ tad-determinazzjoni ta' jekk restrizzjoni antikompetittiva tkunx tista' taħrab mill-projbizzjoni prevista fl-Artikolu 101(1) TFUE peress li tkun anċillari għal operazzjoni prinċipali li ma tkunx ta' natura antikompetittiva, għandu jiġi eżaminat jekk din l-operazzjoni tkunx impossibbli li titwettag fin-nuqqas ta' din ir-restrizzjoni. Il-fatt li operazzjoni tkun iktar diffiċli sabiex tiġi implimentata jew saħansitra inqas profittabbli mingħajr ir-rikors għal restrizzjoni ma huwiex biżżejjed sabiex jagħti lil dik ir-restrizzjoni n-"neċessità oġġettiva" meħtieġa sabiex tiġi kklassifikata bħala anċillari. Kieku jkun mod iehor, il-kontenut ta' restrizzjonijiet anċillari jkun jinkludi restrizzjonijiet li ma jkunux strettament indispensabbli għall-implimentazzjoni tal-operazzjoni prinċipali. Jekk jiġi aċċettat, dan ir-riżultat ikun jippreġudika l-effettività tal-projbizzjoni prevista fl-Artikolu 101(1) TFUE²¹. L-eżami tan-neċessità oġġettiva jikkonċerna l-kwistjoni dwar jekk, fin-nuqqas ta' restrizzjoni

¹⁹ Booking.com żammet lura milli timponi obbligi ta' esklużività fuq il-lukandi għal dan il-għan, li kienet tkun miżura iktar restrittiva.

²⁰ Sentenzi tal-11 ta' Settembru 2014, MasterCard *et vs* Il-Kummissjoni (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punt 89); tat-23 ta' Jannar 2018, F. Hoffmann-La Roche *et* (C-179/16, EU:C:2018:25, punt 69); u tas-26 ta' Ottubru 2023, EDP – Energias de Portugal *et* (C-331/21, EU:C:2023:812, punt 88).

²¹ Sentenzi tal-11 ta' Settembru 2014, MasterCard *et vs* Il-Kummissjoni (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punt 91); tat-23 ta' Jannar 2018, F. Hoffmann-La Roche *et* (C-179/16, EU:C:2018:25, punt 71); u tas-26 ta' Ottubru 2023, EDP – Energias de Portugal *et* (C-331/21, EU:C:2023:812, punt 90).

tal-awtonomija kummerċjali, operazzjoni jew attività prinċipali li ma tkunx taqa' taht il-projbizzjoni prevista fl-Artikolu 101(1) TFUE u li għaliha din ir-restrizzjoni tkun sekondarja tissograx li ma tiġix implimentata jew li ma titkompliex²².

47. Sabiex tiġi evitata amalgamazzjoni tal-kundizzjonijiet stabbiliti mill-ġurisprudenza għall-klassifikazzjoni ta' restrizzjoni bħala anċillari għall-finijiet tal-Artikolu 101(1) TFUE u tal-kriterju tan-natura indispensabbli li l-Artikolu 101(3) TFUE jeżiġi sabiex tiġi eżentata restrizzjoni, l-eżami tan-neċessità oġġettiva ta' restrizzjoni jitwettaq f'livell relattivament astratt. Filwaqt li l-ibbilanċjar tal-effetti favur u kontra l-kompetizzjoni ta' ftehim isehh fil-kuntest tal-Artikolu 101(3) TFUE, huma biss dawh ir-restrizzjonijiet li huma neċessarji sabiex l-operazzjoni prinċipali tiffunzjona fi kwalunkwe ċirkustanza²³ li jistgħu jitqiesu li jaqgħu fil-kamp ta' applikazzjoni ta' restrizzjonijiet anċillari²⁴.

48. F'dan il-każ, huwa ċar li l-provvista ta' servizzi ta' akkomodazzjoni ta' riżervazzjoni online minn OTA bħal Booking.com kellha effetti pożittivi għall-kompetizzjoni sa fejn din l-attività żżid il-kompetizzjoni fost il-lukandi u tippermetti lill-klijenti finali jfittxu u jipparagunaw offerti kompetittivi ta' servizzi ta' akkomodazzjoni. Il-kwistjoni reali hija jekk il-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta humiex oġġettivament neċessarji u proporzjonati sabiex titwettaq l-attività prinċipali taht skrutinju quddiem il-qorti tar-rinviju. Kif isostnu l-biċċa l-kbira tal-partijiet f'din il-proċedura, il-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta ma jidhrux li huma indispensabbli. Jidher li ma hemm l-ebda rabta inerenti bejn l-attività ewlenija tal-OTA u l-impożizzjoni ta' klawżoli ta' parità tal-prezz. Dawn lanqas ma jidhru oġġettivament neċessarji sabiex tiġi żgurata l-viżibbiltà ekonomika tal-OTA. Il-proċess tal-Qorti tal-Ġustizzja jissuġġerixxi li l-OTA jkomplu jipprovdu s-servizzi tagħhom u saħansitra jirnexxu f'diversi Stati Membri wara li jkunu pprojbiti milli jirrikorru għal klawżoli ta' parità tal-prezz. Kif sostnew diversi partijiet fil-proċedura quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja, jistgħu jiġu previsti mezzi alternattivi u inqas restrittivi oħra sabiex jintlaħaq l-għan leġittimu li jiġi evitat il-parassitiżmu, pereżempju l-impożizzjoni ta' tariffa tal-elenkar fuq il-lukandi. Għalhekk huwa dubjuż jekk klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta jissodisfawx il-kriterju ta' proporzjonalità li r-restrizzjonijiet anċillari għandhom jissodisfaw.

49. Il-kunsiderazzjonijiet preċedenti huma bla hsara għall-eżerċizzju ta' bbilanċjar tal-effetti favur u kontra l-kompetizzjoni ta' tali restrizzjonijiet fil-kuntest ta' eżami individwali taht l-Artikolu 101(3) TFUE. L-evitar tal-parassitiżmu huwa għan leġittimu li jista' jiġġustifika restrizzjonijiet tal-kompetizzjoni meta l-kundizzjonijiet għall-applikazzjoni tal-Artikolu 101(3) TFUE jkunu ssodisfatti²⁵. Minn dan isegwi li l-OTA jistgħu jressqu tali argumenti fil-kuntest tal-qafas previst fl-Artikolu 101(3) TFUE minflok fil-verifika tal-eżistenza ta' restrizzjonijiet anċillari²⁶.

²² Sentenza tal-11 ta' Settembru 2014, MasterCard *et vs* Il-Kummissjoni (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, punt 93).

²³ Għaldaqstant, kunsiderazzjonijiet relatati mas-sitwazzjoni kompetittiva fis-suq rilevanti ma jagħmlux parti mill-analiżi tan-natura anċillari tar-restrizzjoni u pjuttost għandhom jittiedu inkunsiderazzjoni fl-applikazzjoni tal-Artikolu 101(3) TFUE.

²⁴ Ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tat-18 ta' Settembru 2001, M6 *et vs* Il-Kummissjoni (T-112/99, EU:T:2001:215, punti 107 u 109), u tal-24 ta' Mejju 2012, MasterCard *et vs* Il-Kummissjoni (T-111/08, EU:T:2012:260, punt 89).

²⁵ Ara, f'dan is-sens, il-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Mazák fil-kawża Pierre Fabre Dermo-Cosmétique (C-439/09, EU:C:2011:113, punti 39 u 40) kif ukoll il-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Wahl fil-kawża CB *vs* Il-Kummissjoni (C-67/13 P, EU:C:2014:1958, punt 123).

²⁶ Il-punti 372 sa 375 tal-Linji Gwida l-ġodda tal-Kummissjoni dwar restrizzjonijiet vertikali (ĠU 2022, C 248, p. 1, iktar 'il quddiem il-“Linji Gwida vertikali l-ġodda”) jipprovdu gwida dwar l-evalwazzjoni tal-obbligi tal-parità tal-prezzijiet taht l-Artikolu 101(3) TFUE sabiex tiġi indirizzata l-problema tal-parassitiżmu.

50. Peress li l-kwistjoni tqajmet waqt is-seduta, inżid li l-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta ma humiex restrizzjonijiet fundamentali fis-sens tal-Artikolu 4 tal-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali. Ir-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali ma jirreferix għal klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta. Ir-restrizzjoni fundamentali fl-Artikolu 4(a) Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali²⁷ tikkonċerna “manutenzjoni tal-prezz tal-bejgħ mill-ġdid”, jiġifieri ftehimiet jew prattiki miftiehma li jkollhom bħala l-għan dirett jew indirett tagħhom l-istabbiliment ta' prezz ta' bejgħ mill-ġdid fiss jew minimu. Il-kunċett ta' żamma tal-prezz tal-bejgħ mill-ġdid jirreferi għal restrizzjoni tal-kapaċità tax-xerrej li jiddetermina l-prezz tal-bejgħ mill-ġdid tiegħu²⁸. Il-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta joperaw b'mod pjuttost differenti. Fl-ewwel lok, l-OTA jipprovdu servizzi ta' intermedjazzjoni lil-lukandi. Huma ma jipprovdux servizzi ta' akkomodazzjoni li l-lukandi jbiegħu mill-ġdid lill-klijenti finali. Il-kunċett ta' żamma tal-prezz tal-bejgħ mill-ġdid ma jidholx faċilment f'dan il-kuntest kuntrattwali. Fit-tieni lok, anki jekk kellha ssir analogija bejn iż-żamma tal-prezz tal-bejgħ mill-ġdid u l-impożizzjoni ta' OTA ta' prezz tal-bejgħ fiss jew minimu għat-tranzazzjonijiet li hija tintermedja²⁹, klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta ma jzommux lil-lukandi milli jbaxxu l-prezz tal-bejgħ tat-tranzazzjonijiet imwettqa permezz ta' din l-OTA.³⁰

51. Il-proposta li l-klawżoli ta' parità tal-prezz ma humiex restrizzjonijiet fundamentali għall-finijiet tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali hija sostnuta minn żewġ kunsiderazzjonijiet addizzjonali misluta mir-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali u mil-Linji Gwida vertikali l-ġodda³¹. Fl-ewwel lok, l-Artikolu 5(1)(d) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jipprevedi espressament li klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa huma “restrizzjonijiet esklużi”³², iktar milli restrizzjonijiet fundamentali skont l-Artikolu 4 tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali³³. Dan jidher li jimplika li r-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jeżenta klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta, li huma inqas restrittivi għall-kompetizzjoni³⁴. Fit-tieni lok, il-Linji Gwida vertikali l-ġodda jikkonfermaw espressament li klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta jistgħu jibbenefikaw mill-eżenzjoni prevista fir-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali³⁵.

52. Peress li r-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali ma jinkludix dispożizzjoni simili għall-Artikolu 5(1)(d) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali u l-klawżoli ta' parità tal-prezz ma humiex restrizzjonijiet fundamentali, xejn bħala

²⁷ L-Artikolu 4(a) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali huwa espress f'termini identici.

²⁸ Ara l-punt 48 tal-Linji Gwida l-antiki tal-Kummissjoni dwar restrizzjonijiet vertikali (ĠU 2010, C 130, p. 1) u l-punt 185 tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda. Eżempju ta' żamma ta' prezz ta' bejgħ mill-ġdid huwa meta fornitur jistabbilixxi l-prezz li bih distributur għandu jbiegħ mill-ġdid il-prodotti li jipprovdi.

²⁹ Ara, f'dan is-sens, il-punti 67 u 194 tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda.

³⁰ Klawżola ta' parità tal-prezz ristretta ma żzomm lil-lukanda X milli tbaxxi l-prezz tal-kamra Y permezz ta' Booking.com. Din sempliċement tehtieg li jekk il-lukanda X tbaxxi l-prezz tal-kamra Y permezz tal-kanal ta' bejgħ dirett tagħha (pereżempju, fuq is-sit internet tagħha), hija mehtieġa wkoll tbaxxi l-prezz ta' dik il-kamra fuq Booking.com. Bl-istess mod, klawżola ta' parità tal-prezz wiesgħa lanqas ma żzomm lil-lukanda X milli tbaxxi l-prezz tal-kamra Y permezz ta' Booking.com. Dan ifisser li jekk il-lukanda X tbaxxi l-prezz tal-kamra Y fuq pjattaforma oħra ta' OTA, hija mehtieġa tbaxxi l-prezz ta' dik il-kamra wkoll fuq Booking.com.

³¹ Sabiex jiġi evitat kull dubju, id-definizzjoni tar-restrizzjoni fundamentali inkluża fl-Artikolu 4(a) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali hija identika għal dik fl-Artikolu 4(a) tal-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali.

³² L-Artikolu 5(1) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jeskludi l-applikazzjoni ta' dan ir-regolament għal kwalunkwe obbligu dirett jew indirett li jikkawża lil xerrej ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online ma joffrix, ma jbiegħx jew ma jbiegħx mill-ġdid oġġetti jew servizzi lil utenti finali taht kundizzjonijiet iktar favorevoli permezz ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online kompetituri.

³³ Il-punt 67(d) u l-punt 253 tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda jikkonfermaw din il-proposta espressament.

³⁴ Ara, f'dan is-sens, il-punti 360 u 374 tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda.

³⁵ Ara l-punt 254(a) u l-punt 359 tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda.

prinċipju ma jidher li jipprekludi lir-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali milli japplika kemm għall-klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa kif ukoll għall-klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta, sakemm il-kundizzjonijiet l-oħra li dan ir-regolament jistabbilixxi jkunu ssodisfatti.

53. Għalhekk nistieden lill-Qorti tal-Ġustizzja tirrispondi għall-ewwel domanda fis-sens li klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta li OTA tfittex li timponi fuq il-lukandi bħala parti mit-termini tan-negożju tagħha ma humiex restrizzjonijiet anċillari għall-finijiet tal-Artikolu 101(1) TFUE, sakemm dawn ma jkunux indispensabbli u proporzjonati sabiex tiġi żgurata l-vijabbiltà ekonomika tal-OTA, fatt li għandu jiġi ddeterminat mill-qorti tar-rinviju bla hsara għall-analiżi tagħha taht l-Artikolu 101(3) TFUE.

2. *It-tieni domanda*

– *L-osservazzjonijiet tal-partijiet*

54. Il-Kummissjoni tosserva li, skont id-deċiżjoni Booking.com, li saret definittiva, is-suq ta' prodotti rilevanti kien dak tal-provvista ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online minn pjattaformi lil lukandi. Il-kanali ta' bejgħ dirett u l-magni metasearch tal-lukandi ma kinux parti minn dan is-suq ta' prodotti rilevanti. Il-Kummissjoni, sostnuta mill-Gvern Ġermaniż, issostni li ma hemm l-ebda indikazzjoni li dawn il-konstatazzjonijiet huma vvizzjati bi żball manifest ta' evalwazzjoni³⁶. Għaldaqstant, din id-deċiżjoni għandha tikkostitwixxi mill-inqas prova *prima facie* għad-definizzjoni tas-suq rilevanti mill-qorti tar-rinviju.

55. Il-Kummissjoni tinnota li l-limitu tal-parti tas-suq fl-Artikolu 3(1) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jirrigwarda s-suq rilevanti li fih il-fornitur ibiġh l-oġġetti jew is-servizzi kuntrattwali. Il-Kummissjoni u l-Gvern Ġermaniż jirreferu b'analogija għall-punt 67 tal-Linji Gwida vertikali l-godda.

56. Il-lukandi li ressqu l-kontrotalba jidhru li jikkontestaw in-natura vertikali tar-relazzjoni bejn Booking.com u lukandi b'riferiment għall-argument ta' Booking.com li l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi jikkompetu mal-pjattaforma tagħha. Fuq il-bażi ta' dan l-argument, ir-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali ma jkunx japplika. Fi kwalunkwe każ, il-lukandi li ressqu l-kontrotalba, sostnuti mill-Gvern Grieg, Spanjol u Awstrijak, jissottomettu li l-magni metasearch ma humiex parti mis-suq ta' prodotti rilevanti minhabba li l-utenti ma jistgħux jagħmlu riżervazzjoni permezz tagħhom. Il-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi ma humiex parti mis-suq ta' prodotti rilevanti minhabba li ma jipprovdwx funzjonalitajiet ta' tfittxija u ta' paragun.

57. Booking.com issostni li s-suq ta' prodotti rilevanti għandu jinkludi l-pressjoni kompetittiva eżerċitata direttament u indirettament minn kanali ta' bejgħ offline u online, inklużi siti internet ta' lukandi. Il-fatt li l-klijenti jinvolvu ruħhom f'multi-homing, fis-sens li jirriżervaw akkomodazzjoni f'lukanda permezz ta' kanali ta' bejgħ offline u online, inklużi OTA, magni metasearch u l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi, jsostni din il-proposta. Irrispettivament mill-kanal ta' bejgħ, is-servizz offrut lill-klijenti finali huwa l-istess, jiġifieri kamra tal-lukanda. Kieku ma kien hemm l-ebda riskju li l-klijenti jistgħu jirriżervaw kmamar tal-lukandi permezz ta' kanali oħra ta' bejgħ, il-klawżoli ta' parità tal-prezz ma jkunux meħtieġa mil-lat kummerċjali.

³⁶ Il-Kummissjoni tosserva wkoll li l-awtoritajiet tal-kompetizzjoni Franciżi, Taljani u Svediżi ddefinixxew is-suq ta' prodotti rilevanti f'termini simili.

– *Analizi*

58. Permezz tat-tieni domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi kif is-suq ta' prodotti rilevanti għandu jiġi ddefinit fir-rigward tal-attivitajiet ta' OTA li tintermedja bejn il-lukandi u l-klijenti finali għall-finijiet tal-applikazzjoni tal-Artikolu 3(1) tal-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali.

59. Bħala osservazzjoni preliminari nosserva li l-argument imressaq mil-lukandi li ressqu l-kontrotalba, fis-sens li r-relazzjoni bejn il-lukandi u Booking.com ma hijiex vertikali u li r-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali ma tapplikax għal din it-tip ta' sitwazzjoni, jidher li huwa bbażat fuq idea żbaljata.

60. L-Artikolu 1(1)(a) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jiddefinixxi "ftehim vertikali" bħala ftehim jew Prattika miftiehma konklużi bejn żewġ impriżi jew iktar, li kull waħda minnhom topera, għall-finijiet tal-ftehim jew tal-prattika miftiehma, f'livell differenti tal-katina ta' produzzjoni jew ta' distribuzzjoni, li jirrelata mal-kundizzjonijiet li taħthom il-partijiet jistgħu jixtru, ibiġu jew ibiġu mill-ġdid ċerti oġġetti jew servizzi³⁷. Impriża, bħal Booking.com, li ttipprova servizzi ta' intermedjazzjoni lil-lukandi sabiex tilhaq lill-klijenti finali li jfittxu servizzi ta' akkomodazzjoni fl-lukanda taqa' b'mod ċar f'din id-definizzjoni, peress li, għall-finijiet ta' dan il-ftehim, Booking.com u l-lukandi joperaw f'livelli differenti tal-ktajjen ta' produzzjoni u ta' distribuzzjoni.

61. Kwistjoni legali differenti hija jekk ir-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali huwiex applikabbli minhabba li l-pjattaforma ta' Booking.com tikkompeti mal-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi. Taħt l-Artikolu 2(4) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali, l-eżenzjoni fl-Artikolu 2(1) tiegħu ma għandhiex tapplika għal ftehimiet vertikali konklużi bejn impriżi kompetituri. Hemm eċċezzjoni għal din id-dispożizzjoni: l-eżenzjoni ta' kategorija għandha tapplika meta impriżi kompetituri jidhlu fi ftehim vertikali mhux reċiproku u l-fornitur ikun fornitur ta' servizzi f'diversi livelli ta' kummerċ, filwaqt li x-xerrej jipprova l-oġġetti jew is-servizzi tiegħu fil-livell tal-bejgħ bl-imnut u ma jkunx impriża li tikkompeti fil-livell tal-kummerċ li fih jixtri s-servizzi tal-kuntratt³⁸. Din l-eċċezzjoni tkopri sitwazzjonijiet ta' "distribuzzjoni doppja", jiġifieri, meta fornitur mhux biss ibiġh is-servizzi tiegħu permezz ta' distributuri indipendenti iżda wkoll ibiġhom direttament lil klijenti finali f'kompetizzjoni mad-distributuri indipendenti tiegħu³⁹. Minn dan isegwi li, anki fuq is-suppożizzjoni li l-pjattaforma ta' Booking.com u l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi kellhom jitqiesu bħala kompetituri attwali jew potenzjali fl-istess suq ta' prodotti rilevanti⁴⁰, is-sitwazzjoni fejn il-lukandi jbiġu l-kmamar tagħhom permezz ta' OTA kif ukoll permezz tas-siti internet tagħhom stess taqa' taħt l-Artikolu 2(4) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali. Għall-kuntrarju tal-argument imressaq mil-lukandi li ressqu l-kontrotalba, ir-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali għalhekk japplika.

62. Din il-konklużjoni ssir iktar ċara meta tiġi eżaminata fil-kuntest tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali u tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda. L-Artikolu (1)(e)(ii) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jiddefinixxi "servizzi ta' intermedjazzjoni online" bħala servizzi tas-soċjetà tal-informazzjoni li jippermettu lil impriżi

³⁷ L-Artikolu 1(1)(a) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali huwa espress f'termini identiċi.

³⁸ Artikolu 2(4)(b) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali.

³⁹ Ara, f'dan is-sens, il-punt 28 tal-Linji Gwida vertikali l-antiki.

⁴⁰ Hija l-qorti tar-rinviju li għandha tagħmel din l-evalwazzjoni fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet esposti fil-punti 64 sa 74 ta' dawn il-konklużjonijiet.

joffru oġġetti jew servizzi lil konsumaturi finali, bil-ħsieb li jiffaċilitaw il-bidu ta' tranżazzjonijiet diretti bejn dawn l-impriżi u l-konsumaturi finali. L-Artikolu 2(4)(b) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali, li jikkonċerna d-distribuzzjoni doppja, huwa espress f'termini identiċi għall-Artikolu 2(4)(b) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali. Ir-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jinkludi, madankollu, Artikolu 2(6) ġdid, li jistabbilixxi li l-eċċezzjonijiet stabbiliti fl-Artikolu 2(4) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali ma għandhomx japplikaw għal akkordji vertikali relatati mal-provvista ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online fejn il-fornitur ta' daww is-servizzi jkun impriża li tikkompeti fis-suq rilevanti għall-bejgħ tal-oġġetti jew servizzi intermedjati⁴¹.

63. Il-punti 104 sa 106 tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda jagħmluha ċara li l-għan tal-Artikolu 2(6) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali huwa li jnaqqas il-kamp ta' applikazzjoni tal-port salv fir-rigward ta' pjattaformi li għandhom funzjoni "ibrida"⁴². Dan jista' jkun meta bejjiegħa ta' oġġetti tal-ikel joffru l-prodotti tagħhom għall-bejgħ f'suq online filwaqt li l-operatur tas-suq online fl-istess hin joffri l-prodotti tiegħu stess f'kompetizzjoni ma' dawn il-bejjiegħa. Ir-raġunament ta' dik l-eskluzjoni huwa li f'tali ċirkustanzi l-fornituri ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online jista' jkollhom incentivi jiffavorixxu l-bejgħ tagħhom stess u l-kapaċità li jinfluwenzaw l-eżitu tal-kompetizzjoni. Minn dan isegwi li r-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali jkompli jipprovi eżenzjoni lill-fornituri ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online li ma għandhomx funzjoni ibrida, bħal OTA li ma toffrix il-kmamar tal-lukandi tagħha stess permezz tal-pjattaforma tagħha.

64. Fir-rigward tat-tieni domanda, nosserva li d-definizzjoni tas-suq hija għodda sabiex jiġu identifikati u ddefiniti l-limiti tal-kompetizzjoni bejn l-impriżi. L-għan ewlieni tagħha huwa li tidentifika b'mod sistematiku r-restrizzjonijiet kompetittivi effettivi u immedjati li jaffaċċjaw l-impriżi meta jbigħu prodotti speċifiċi⁴³.

65. Skont il-ġurisprudenza, is-suq ta' prodotti rilevanti jinkludi daww il-prodotti u/jew is-servizzi kollha li l-konsumatur iqis bħala interkambjabbli jew sostitwibbli, minhabba l-karatteristiċi tagħhom, il-prezzijiet tagħhom u l-użu maħsub tagħhom. Il-kunċett ta' suq rilevanti jimplika li jista' jkun hemm kompetizzjoni effettiva bejn il-prodotti jew is-servizzi li jiffirmaw parti minnu. Dan jippresupponi li jkun hemm grad suffiċjenti ta' interkambjabbiltà bejn il-prodotti jew is-servizzi kollha li jiffirmaw parti mill-istess suq, f'dak li jirrigwarda użu speċifiku ta' tali prodotti jew servizzi. L-interkambjabbiltà jew is-sostitwibbiltà ma tiġix evalwata biss fir-rigward tal-karatteristiċi oġġettivi tal-prodotti u tas-servizzi inkwistjoni. Għandhom jiġu kkunsidrati wkoll il-kundizzjonijiet kompetittivi u l-istruttura tal-provvista u tad-domanda fis-suq⁴⁴. L-interkambjabbiltà jew is-sostitwibbiltà ta' prodotti hija dinamika u d-definizzjoni tas-suq rilevanti tista' tevolvi maż-żmien⁴⁵.

⁴¹ L-eċċezzjoni għall-eċċezzjoni tfisser li, f'dawn is-sitwazzjonijiet, ir-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali ma japplikax.

⁴² Għal dan il-għan, ara n-nota ta' Spjega tal-Kummissjoni dwar ir-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali u l-Linji Gwida vertikali l-ġodda, disponibbli fuq is-sit web tagħha: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2022-05/explanatory_note_VBER_and_Guidelines_2022.pdf. Ara wkoll il-punt 67(e) tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda.

⁴³ Ara l-punt 6 tal-Avviż il-ġdid dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti.

⁴⁴ Sentenzi tat-23 ta' Jannar 2018, F. Hoffmann-La Roche *et* (C-179/16, EU:C:2018:25, punti 50 u 51), u tat-30 ta' Jannar 2020, Generics (UK) *et* (C-307/18, EU:C:2020:52, punt 129).

⁴⁵ Ara, f'dan is-sens, is-sentenza tat-30 ta' Jannar 2020, Generics (UK) *et* (C-307/18, EU:C:2020:52, punt 130).

66. Is-swieg b'żewġ naħat huma dawk fejn operatur ekonomiku, hafna drabi pjattaforma online, jgħaqqad żewġ gruppi ta' utenti differenti. F'dawn iċ-ċirkustanzi, id-domanda minn grupp wieħed ta' utenti għandha influwenza fuq id-domanda mill-grupp l-ieħor, u dan iwassal għal effetti ta' network indiretti⁴⁶. Eżempji ta' swieg b'żewġ naħat bħal dawn jinkludu suq online fejn pjattaforma tiġbor flimkien bejjiegha ta' prodotti u xerrejja ta' prodott u network soċjali professjonali li jgħaqqad lill-utenti finali u lill-persuni potenzjali li jimpjegaw⁴⁷.

67. Skont l-Avviz il-ġdid dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti, fil-preżenza ta' pjattaformi b'diversi naħat, jista' jkun xieraq li jiġi ddefinit suq ta' prodotti rilevanti għall-prodotti offruti mill-pjattaforma kollha kemm hi, b'mod li jinkludi l-gruppi ta' utenti kollha. Jista' jkun xieraq li jiġu ddefiniti swieg ta' prodotti rilevanti separati, għalkemm interrelatati, għall-prodotti offruti fuq kull naħa tal-pjattaforma⁴⁸. Ghadd ta' fatturi għandhom impatt fuq din id-determinazzjoni, inkluż jekk din tkun pjattaforma ta' tranżazzjoni jew pjattaforma mhux ta' tranżazzjoni⁴⁹.

68. F'dan il-kuntest, kif isostnu għustament il-Kummissjoni u l-Gvern Ġermaniż, id-deċiżjoni Booking.com u d-deċiżjonijiet sussegwenti tal-qorti Ġermaniżi jikkostitwixxu tal-inqas provi *prima facie* għall-qorti tar-rinviju sabiex tiddefinixxi s-suq rilevanti skont l-Artikolu 9(2) tad-Direttiva 2014/104, konformement mal-kunsiderazzjonijiet esposti fil-punt 29 ta' dawn il-konkluzjonijiet. Madankollu, il-qorti nazzjonali ma humiex marbuta b'deċiżjonijiet adottati fi Stat Membru ieħor, b'mod partikolari meta jkun jidher li huma vvizzjati bi żball ta' liġi jew bi żball manifest ta' evalwazzjoni, fatt li huwa l-kompitu tal-qorti tar-rinviju li tiddeċiedi.

69. Huwa paċifiku li, f'dan il-każ, Booking.com topera f'suq b'żewġ naħat bħala fornitur ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online kemm għal-lukandi kif ukoll għall-klijenti finali⁵⁰. Filwaqt li hija l-qorti tar-rinviju li għandha tistabbilixxi jekk huwiex xieraq li jiġi ddefinit suq uniku ta' prodotti rilevanti li jinkludi utenti fuq iż-żewġ naħat tal-pjattaforma jew żewġ swieg ta' prodotti rilevanti separati, wieħed fuq kull naħa tal-pjattaforma, il-Linji Gwida vertikali l-ġodda jindikaw li, għall-finijiet tal-limiti tal-parti tas-suq fl-Artikolu 3(1) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali⁵¹, fornitur ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online bħal Booking.com huwa kkategorizzat bħala fornitur ta' dawn is-servizzi u impriża li toffri jew tbigh oġġetti jew servizzi permezz ta' fornitur ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online, bħal lukanda, hija kkategorizzata bħala xerrej fir-rigward tas-servizzi ta' intermedjazzjoni online⁵². B'konsegwenza ta' dan, il-parti tas-suq tal-impriża li ttipprovdi s-servizzi ta' intermedjazzjoni online hija kkalkolata b'riferiment għas-suq rilevanti għall-provvista ta' dawn is-servizzi lill-impriża kkategorizzata bħala xerrejja⁵³. Il-Linji Gwida vertikali l-ġodda jiddikjaraw ukoll li l-portata

⁴⁶ Ara, f'dan is-sens, il-punt 94 tal-Avviz il-ġdid dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti.

⁴⁷ Il-fenomeni tal-effetti indiretti tan-network jirriżulta mill-fatt li iktar ma l-bejjiegha joffru l-prodotti tagħhom permezz tas-suq online, iktar ix-xerrejja jkunu interessati f'dan is-suq online, u vice versa.

⁴⁸ Ara l-punt 95 tal-Avviz il-ġdid dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti.

⁴⁹ *Ibid.* Nosserva li l-Avviz il-ġdid dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti ma approva it-teorija difiża minn xi studju li, bħala prinċipju ġenerali, suq uniku rilevanti li jinkludi l-gruppi ta' utenti kollha għandu jiġi ddefinit fil-każ ta' pjattaformi ta' tranżazzjonijiet (pereżempju, suq online) u swieg rilevanti separati għandhom jiġu ddefiniti fuq kull naħa tal-pjattaforma fil-każ ta' pjattaformi mhux ta' tranżazzjoni (bħal network soċjali). Skont l-Avviz il-ġdid dwar id-definizzjoni tas-suq rilevanti, dan huwa wieħed biss fost diversi fatturi li għandhom jitqiesu. Ir-raġuni għal dan l-approċċ tidher li hija xewqa ta' kunsens fil-letteratura akkademika u fil-prattika tal-awtoritajiet tal-kompetizzjoni. Ara, f'dan is-sens, id-Dokument ta' Hidma tal-Persunal tal-Kummissjoni, p. 54. Għal iktar dettalji dwar it-teorija, ara Filistrucchi, L., Geradin, D., van Damme, E., Affeldt, P., "Market Definition in Two-sided Markets: Theory and Practice", *Journal of Competition Law & Economics*, 2014, Vol. 10(2), p. 293 sa 339.

⁵⁰ Mill-perspettiva tal-klijenti finali, dawn is-servizzi ta' intermedjazzjoni jikkonsistu fil-possibbiltà li wieħed ifittex u jipparaguna offerti ta' lukandi u fl-aħħar mill-aħħar jagħmel riżervazzjoni.

⁵¹ L-Artikolu 3(1) tar-Regolament il-ġdid ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali huwa espress f'termini identiċi għal dawk tal-Artikolu 3(1) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali.

⁵² Il-punt 67(b) tal-Linji Gwida vertikali l-ġodda.

⁵³ *Ibid.*

tas-suq ta' prodotti rilevanti jkun jiddependi fuq il-grad ta' sostitwibbiltà bejn is-servizzi ta' intermedjazzjoni online u offline, bejn is-servizzi ta' intermedjazzjoni użati għal kategoriji differenti ta' oġġetti u servizzi u bejn is-servizzi ta' intermedjazzjoni u l-kanali ta' bejgħ dirett⁵⁴.

70. Sabiex jiġi applikat l-Artikolu 3(1) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali għal dan il-każ, ikun meħtieġ li tiġi kkalkolata il-parti tas-suq ta' Booking.com bħala fornitur ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online għal-lukandi. F'dan il-kuntest, jista' jkun xieraq li jiġi kkunsidrat jekk tipi oħra ta' servizzi ta' intermedjazzjoni u kanali oħra ta' bejgħ humiex sostitwibbli għas-servizzi ta' intermedjazzjoni mill-perspettiva tal-lukandi (fuq in-naħa tad-domanda ta' dawn is-servizzi ta' intermedjazzjoni) u tal-klijenti finali (preżenti fuq in-naħa l-oħra ta' din il-pjattaforma b'żewġ naħat)⁵⁵. Għalhekk jista' jkun xieraq li tiġi kkunsidrata s-sostitwibbiltà tas-servizzi tal-aġenziji tal-ivvjaġġar offline, il-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi u anki servizzi online oħra bħal dawk ipprovduti minn magni metasearch. F'dan ir-rigward, nosserva li l-partijiet kollha fil-proċedura quddiem il-qorti tar-rinviju, hliet Booking.com, iqisu li ma hemm l-ebda sostitwibbiltà bejn is-servizzi ta' intermedjazzjoni online u l-kanali ta' bejgħ imsemmija iktar 'il fuq, essenzjalment, minħabba li ma jipprovdex l-istess funzjonalitajiet ta' tfittxija u ta' paragun flimkien mal-possibbiltà li ssir riżervazzjoni⁵⁶.

71. Hija l-qorti tar-rinviju li għandha tiddefinixxi s-suq ta' prodotti rilevanti fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet preċedenti, filwaqt li tiegħu inkunsiderazzjoni d-deċiżjoni Booking.com u d-deċiżjonijiet sussegwenti tal-qorti Ġermaniżi bħala prova *prima facie*, flimkien ma' kwalunkwe prova rilevanti oħra. Inżid ngħid li, skont is-sentenza tal-Bundesgerichtshof (il-Qorti Federali tal-Ġustizzja) dwar id-deċiżjoni Booking.com, Booking.com, matul dik it-tilwima, ma oġġezzjonatx għad-definizzjoni tas-suq rilevanti.

72. Il-qorti tar-rinviju tista' wkoll tfittex gwida minn deċiżjonijiet preċedenti ta' awtoritajiet oħra tal-kompetizzjoni, bħad-Deċiżjoni tal-Kummissjoni C(2023) 6376 final tal-25 ta' Settembru 2023 li tiddikjara konċentrazzjoni inkompatibbli mas-suq intern u mal-funzjonament tal-Ftehim dwar iż-Żona Ekonomika Ewropea (Każ M.10615 – Booking Holdings/Etraveli Group), diskussa waqt is-seduta. Għalkemm Booking.com ippreżentat rikors għall-annullament ta' din id-deċiżjoni quddiem il-Qorti Ġenerali⁵⁷, bi twegħiba għall-mistoqsijiet tal-Qorti Ġenerali, ir-rappreżentanti tagħha wiegħbu li, minkejja ċerti riżervi, hija ma kinitx ikkontestat speċifikament id-definizzjoni tas-suq adottata f'din id-deċiżjoni.

73. Fl-aħħar lok, kif issostni għustament il-Kummissjoni, ma hemm l-ebda kontradizzjoni bejn l-argument li l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi jikkostitwixxu suq ta' prodotti separat u l-allegazzjoni li klawżoli ta' parità tal-prezz ristretta jirrestringu l-kompetizzjoni bejn l-OTA bħal Booking.com u l-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi. Filwaqt li d-definizzjoni tas-suq ta' prodotti rilevanti tfittex li tidentifika l-iktar pressjoni kompetittiva diretta li jhossu l-imprizi kkonċernati, l-evalwazzjoni tal-kompetizzjoni tista' tqis ukoll forom ta' pressjoni kompetittiva inqas diretta, bħal restrizzjonijiet kompetittivi barra mis-suq.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Kif indikat iktar 'il fuq, anki meta swieq ta' prodotti rilevanti separati jkunu ddefiniti fuq kull naħa tas-suq, iż-żewġ naħat ikunu madankollu interrelatati u l-karatteristiċi tagħhom għandhom jitqiesu reċiprokament sabiex jiġi ddefinit is-suq rilevanti. Ara Filistrucchi, L., Geradin, D., van Damme E., Affeldt, P., "Market Definition in Two-sided Markets: Theory and Practice", *Journal of Competition Law & Economics*, 2014, Vol. 10(2), p. 293 sa 339.

⁵⁶ Jidher ċar li s-servizzi ta' aġenziji tal-ivvjaġġar offline ipprovduti minn operatori tradizzjonali jippreżentaw karatteristiċi u funzjonalitajiet differenti hafna. Min-naħa tagħhom, il-kanali ta' bejgħ dirett tal-lukandi ma jagħtux lill-klijenti l-possibbiltà jfittxu u jipparagunaw offerti minn fornituri differenti. Il-magni metasearch jidhru wkoll li għandhom karatteristiċi u funzjonalità differenti inkwantu jsibu offerti minn OTA u fornituri ta' servizzi ta' lukandi u, meta l-klijent jagħfas fuq ir-riżultati, huwa jiġi ddirezzjonat mill-ġdid lejn is-sit online tal-OTA jew tal-lukanda inkwistjoni sabiex jagħmel riżervazzjoni.

⁵⁷ Kawża T-1139/23, Booking Holdings vs Il-Kummissjoni (pendenti).

74. Għalhekk nistieden lill-Qorti tal-Ġustizzja tirrispondi għat-tieni domanda fis-sens li, għall-finijiet tal-applikazzjoni tal-Artikolu 3(1) tar-Regolament l-antik ta' eżenzjoni skont il-kategorija vertikali, huwa neċessarju li jiġi ddefinit is-suq ta' prodotti rilevanti fir-rigward tal-attivitajiet ta' OTA li tintermedja bejn il-lukandi u l-klijenti finali billi jiġi evalwat jekk kanali oħra ta' bejgħ humiex sostitwibbli mill-perspettiva tal-lukandi u tal-klijenti finali, sabiex jiġi kkalkolat il-parti tas-suq ta' OTA bħala fornitur ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online lil lukandi.

IV. Konklużjoni

75. Nipproponi li l-Qorti tal-Ġustizzja tirrispondi għad-domandi preliminari magħmula mir-Rechtbank Amsterdam (il-Qorti Distrettwali ta' Amsterdam, il-Pajjiżi l-Baxxi) kif ġej:

(1) L-Artikolu 101(1) TFUE għandu jiġi interpretat fis-sens li:

klawżoli ta' parità tal-prezz wiesgħa u ristretta li aġenzija tal-ivvjaġġar online (iktar 'il quddiem "OTA") tfittex li timponi fuq il-lukandi bħala parti mit-termini tan-negozju tagħha ma humiex restrizzjonijiet anċillari, sakemm dawn ma jkunux indispensabbli u proporzjonati sabiex tiġi żgurata l-vijabbiltà ekonomika tal-OTA, fatt li għandu jiġi ddeterminat mill-qorti tar-rinviju bla hsara għall-analiżi tagħha taht l-Artikolu 101(3) TFUE;

(2) L-Artikolu 3(1) tar-Regolament (UE) Nru 330/2010 tal-20 ta' April 2010 dwar l-applikazzjoni tal-Artikolu 101(3) tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea għal kategoriji ta' akkordji vertikali u prattiki miftiehma, għandu jiġi interpretat fis-sens li:

huwa neċessarju li jiġi ddefinit is-suq ta' prodotti rilevanti fir-rigward tal-attivitajiet ta' OTA li tintermedja bejn il-lukandi u l-klijenti finali billi jiġi evalwat jekk kanali oħra ta' bejgħ humiex sostitwibbli mill-perspettiva tal-lukandi u tal-klijenti finali, sabiex jiġi kkalkolat il-parti tas-suq ta' OTA bħala fornitur ta' servizzi ta' intermedjazzjoni online lil lukandi.